

POLITICKÁ A SPOLEČENSKÁ DOKTRÍNA FAŠISMU

Benito Mussolini

Jako každý silný politický světový názor je také fašismus, v teorii i praxi, činnost zakládající se na doktríně, která vzešla ze současného systému historických sil, zůstává v ní zakotvena a působí z vnitřku navenek. Tato doktrína má proto formu, která souvisí s předpoklady místa a času, ale má zároveň ideální obsah, který ji ve vyšší historii myšlení povyšuje na formuli pravdy. Nepočíná si na světě čistě duchovně jako lidská vůle, která ovládá všechno bez ohledu na pomíjivou a zvláštní realitu, na kterou se má působit, a na obecnou realitu, ze které ta první čerpá své bytí a svůj život. Abychom pochopili lidstvo, musíme znát člověka, a abychom porozuměli člověku, musíme znát realitu jeho zákonů. Neexistuje žádné pojetí státu, které není vlastně v základě životní koncepcí. Filosofie nebo intuice, systém idejí, který se rozvíjí v logické stavbě, nebo který je shrnut ve vizi nebo ve víře, vždycky to bude, aspoň podle vnitřního rozvržení, organický světový názor.

Tak porozumíme fašismu v jeho mnoha praktických účincích, jako organizaci strany, jako systému vzdělání, jako vědě, když se na něj nebudeme dívat ve světle jeho všeobecného pojetí života. Zduchovnělého pojetí života. Svět není pro fašismus onen materiální svět, který se objevuje na zemském povrchu, na kterém je člověk jen jeden, ode všech odloučený, na sebe sama odkázaný jedinec, který je ovládán přírodním zákonem, jež ho instinktivně přivádí k tomu, aby prožíval sobecky své dny. Fašistický člověk je jednotlivec, který představuje zároveň národ a vlast – je morální zákon, který dovede semknout jednotlivce a generace do jedné tradice a jediného poslání, který potlačuje sklon k životu, uzavřenému v krátkém koloběhu potěšení, aby odůvodnil v povinnosti život vyšší, prostý pout času a prostoru: život, ve kterém jednatel uskutečňuje skrze sebezapření, skrze obětování vlastních osobních zájmů a dokonce skrze svou smrt onu zcela duchovní existenci, která zdůvodňuje jeho cenu jako člověka.

Tedy duchovní pojetí života, vzešlé z všeobecné reakce našeho století proti ničivému a materialistickému pozitivizmu 19. století. Antipozitivistické, ale pozitivní. Ne skeptické, ani agnostické, pesimistické, nebo pasivně optimistické, jak obvykle bývají ony negativní doktríny, které kladou střed života mimo člověka, který si přece může a musí vytvořit svůj vlastní svět svou vlastní svobodnou vůlí. Fašismus chce člověka zaměstnat aktivně a s veškerou jeho energií v činnosti akcí. Požaduje od něho mužné vědomí stávajících těžkostí a připravenost postavit se proti nim. Fašismus vidí život jako boj, ve kterém má člověk za úkol vydobýt si takový život, který je ho skutečně hoden, tím, že si jednou nejdřív sám v sobě vytvoří fyzický, morální a intelektuální nástroj k výstavbě svého života. A to platí pro jednotlivce, pro národ a pro lidstvo. Proto ta vysoká úroveň kultury ve všech jejích formách (umění, náboženství, věda) a mimořádně velký význam výchovy. Proto také značná cena práce, pomocí které zkrotí člověk přírodu a stane se tvůrcem hospodářského, politického, morálního a intelektuálního světa.

Toto pozitivní pojetí života je jasně a zřetelně etické pojetí. Zahrnuje veškerou skutečnost a také lidskou aktivitu, která tuto skutečnost ovládá. Žádné jednání se nevymyká morálnímu soudu. Nic na světě nemůže být zbaveno hodnoty, která náleží všemu podle morálního účelu.

Život, jak se na něj dívá fašista, je proto vážný, vyjasněný, nábožný, zcela povznesený do takového světa, který je podepřen morálními a odpovědnými silami ducha. Fašista pohrdá „pohodlným“ životem.

Fašismus je náboženský světový názor, který se dívá na člověka v jeho imanentním vztahu k vyššímu zákonu, s objektivní vůlí, která je vyšší než jednotlivce, a pozvedá ho k uvědomělému členství duchovní obce. Kdo se zastavil v náboženské politice fašistického režimu u pouhého oportunismu, ten stále ještě nepochopil, že fašismus není jen systém vlády, ale že je především systém myšlení.

Fašismus je dějinný světový názor, ve kterém je člověk člověkem při působení v duchovním procesu, v němž spolupůsobí, ať už ve své rodinné nebo společenské skupině, ať už v národě nebo v dějinách, na kterých spolupracují všechny národy. Odtud ta velká cena tradic v dějinách, v řeči, v mravech, v normách společenského života. Proto je fašismus proti všem individualistickým abstrakcím, které vznikly na materialistické základně podle vzoru 18. století. Je proti všem jakobínským utopiím a novotám. Nevěří na „štěstí“ na zemi, jak to bylo snem ekonomické literatury 18. století, a proto odmítá všechna teologická pojetí, podle níž by se v určitém dějinném období došlo ke konečnému systematizování lidského pokolení. To by znamenalo postavit se mimo historii a mimo život, jenž je nepřetržité proudění a vznikání. Politicky chce být fašismus realistickou doktrínou. Prakticky se snaží o to, aby sám vyřešil problémy, které se dějinně rozvíjejí a masy od sebe nalézají nebo ukazují řešení, jež je právě vhodné. Aby se mohlo působit mezi lidmi, je stejně jako v přírodě nutné vstoupit do skutečného procesu a zmocnit se sil, které tam působí.

Poněvadž je antiindividualistické, znamená fašistické pojetí státu univerzální vědomí a univerzální vůli člověka v jeho dějinné existenci. Fašismus je zaměřen proti klasickému liberalismu, protože ten vznikl z potřeby reakce proti absolutismu a splnil své dějinné poslání tím okamžikem, kdy se stát přetvořil právě v toto národní povědomí a právě v tuto národní vůli; liberalismus negoval stát v zájmu jednotlivce. Fašismus naproti tomu znovu schvaluje stát jako jedinou skutečnou realitu jednotlivce. Má-li být svoboda atributem opravdového člověka a ne abstraktní loutky, na kterou myslel individualistický liberalismus, pak je fašismus pro svobodu, a sice pro jedinou svobodu, kterou je možno brát vážně, pro svobodu státu a jednotlivce ve státě. Neboť pro fašistu je ve státě všecko, a mimo stát neexistuje nic lidského nebo duchovního, co by mělo vůbec nějakou cenu. V tomto smyslu je fašismus totalitní a fašistický stát, jako shrnutí a sjednocení všech hodnot, ztělesňuje, rozvíjí a umocňuje život národa.

Mimo stát neexistují ani jednotlivci, ani skupiny (politické strany, svazy, odbory, třídy). Proto je fašismus proti socialismu, který nechává dějinný vývoj ustrnout v třídním boji a nechce nic vědět o státní jednotě, která stmeluje třídy v jednu jedinou ekonomickou a morální realitu. Proto je fašismus také proti organizování podle tříd. Ale v rámci státu, který uspořádává skutečné požadavky, z nichž odvozují svůj původ socialistická a odborářská hnutí, fašismus požaduje uznání těchto požadavků a přivádí je plně k platnosti v korporativním systému zájmu, usmířených ve státní jednotě.

Podle odstupňování svých zájmů znamenají jednotlivci třídy; jsou to odbory, podle své rozmanité činnosti, která však je vedena společnými zájmy. Ale především a nade všecko jsou státem. Tento stát však není žádná číslice, je zároveň součet jednotlivců, kteří tvoří většinu národa. Proto je fašismus proti demokracii, která ztotožňuje národ s většinou a stlačuje jej na úroveň většiny. Oproti tomu to znamená čistší formu demokracie, když se národ, jak to má být, pojímá kvalitativně a ne kvantitativně, jako nejsilnější idea – silnější, protože je morálnější, sama sobě věrnější a pravdivější – která se v národě uskutečňuje jako vědomí a vůle mála (lidí), ba dokonce jednoho jediného, a která se jako ideál snaží působit ve vědomí a vůli všech. Totiž všech těch, kteří etnicky odvozují z přírody a z dějin právo tvořit národ, protože jsou na stejném stupni vývoje a duchovní vzdělání, jako jedno velké vědomí, jako jediná vůle.

Nikoli rasa, ani zeměpisně určené území, nýbrž dějinně vypěstovaný rod, množství lidí sjednocených jednou myšlenkou, které má v sobě vůli k životu a k moci: sebevědomí, osobnost.

Tato vyšší osobnost je přesto národ, pokud je státem. Není úkolem národa vytvořit stát, jako to hlásalo zastaralé naturalistické pojetí, které sloužilo v 19. století nacionálním státům jako základna pro jejich nauku o státním právu. Spíše je národ výtvořem státu, který dává vědomí své vlastní mravní jednoty národu vůli a v důsledku toho teprve skutečnou existenci. Právo národa na nezávislost se neodvozuje z literárního a ideálního vědomí vlastního bytí, a ještě méně z více méně podvědomého a nečinného stavu věcí, nýbrž z aktivního vědomí, z politické vůle, která je připravena uplatňovat své vlastní právo, tj. z jakéhosi státu, pojatého ve stavu vznikání. Stát je skutečně jako etická univerzální vůle stvořitelem práva.

Národ jako stát je etická realita, která existuje a žije pokud se dále rozvíjí. Zastavení je jeho smrt. Proto je stát nejen autorita, která vládne a dává vůli jednotlivců právní formu a duchovní životní sílu, nýbrž je také moc, která uplatňuje svou vůli navenek tím, že jí obstarává uznání a respekt, nebo tím, že dokazuje ve všech rozhodnutích, nutných pro svůj vývoj, univerzálnost této vůle činem. Je tedy organizací a rozpínavostí, aspoň zdánlivě. Tak se může přizpůsobit povaze lidské vůle, která nezná při svém rozvíjení žádné hranice a která dokazuje svou vlastní nekonečnost ve svém uskutečňování.

Fašistický stát, nejvyšší a nejmocnější forma osobnosti, je síla, ale duchovní síla. Tato síla shrnuje všechny formy mravního a intelektuálního života společnosti. Stát se tedy nemůže omezovat na jednoduché funkce pořádku a ochrany, jak to chtěl liberalismus. Není to žádný jednoduchý mechanismus, který omezuje oblast zdánlivých svobod. Je to vnitřní forma a norma, je to disciplína celé osobnosti. Jeho základní nauka, ústřední inspirace lidské osobnosti, která žije v měšťanské pospolitosti, sestupuje do hloubky a usazuje se v srdci člověka činu stejně jako myslitele, umělce stejně jako učence: je duší duše.

Fašismus tedy není pouhý zákonodárce a zakladatel institucí, nýbrž vychovatel a razitel nové dráhy duchovního života. Nechce jen obnovovat formy lidského života, ale také jeho obsah, člověka, charakter, víru. Pro tento účel vyžaduje disciplínu a autoritu, která pronikne až do nejhlubších hlubin duše a tam nepopíratelně vládne. Proto je znakem svazek prutů jako symbol jednoty, moci a spravedlnosti.

Když jsem v březnu roku 1919, který je už tak dlouho za námi, svolal do Milána pomocí inzerátu v „Popolo d'Italia“ intervenisty činu, kteří ještě byli na živu a kteří mi do založení fašistické revoluční akce – v lednu 1915 – zůstali věrní, neměl jsem v duchu žádný vědecky specifikovaný plán. Měl jsem jen zkušenost z jediného učení, které jsem v životě získal: z učení socialismu z let 1903/04 až do zimy 1914, tedy asi z jednoho desetiletí. Zkušenost jako obyčejný voják a jako vůdce, ale žádnou vědeckou zkušenost. Moje doktrína byla také v tom období doktrína činu. Jednoznačná, všeobecně přijímaná doktrína socialismu existovala teprve v roce 1905, když se v Německu ujalo revizionistické hnutí pod vedením Bernsteina a když se proti němu utvořilo při střídání tendencí revoluční levicové hnutí, které se v Itálii nikdy nevymanilo z roviny frází, kdežto v ruském socialismu se stalo předchůdcem bolševismu. Reformismus, revolucionarismus, centrismus, dokonce i ozvěna této terminologie už dozněla, kdežto v širokém řečišti fašismu můžeme ještě znovu nacházet proudy, které vycházely ze Sorela, z Peguyho, z Lagardelleova „Mouvement Socialiste“ a z celé řady italských syndikalistů, kteří vnesli čerstvou notu do prostředí italského socialismu mezi 1904 a 1914 s *Pagine libere* Olivettiho, s *La Lupa* od Orana, s *Divenire sociale* Enrica Leona; tento socialismus však už byl hodně okleštěn a zchloroformován koketováním s Giolittim.

V roce 1919, po ukončení války, byl socialismus jako učení mrtev. Existoval ještě jenom z nevráživosti, měl, obzvláště v Itálii, jen jedinou možnost, totiž učinit odvetná opatření proti nám, kteří chtěli válku a teď za to měli „pykat“. „Popolo d'Italia“ měl podtitul „Deník účastníků války a producentů“. Slovo „producenti“ už bylo výrazem duchovního směru. Fašismus nevznikl z nějakého už předem teoreticky vypracovaného učení, vznikl spíše z potřeby činu,

a byl činem. Nebyl žádnou stranou a v prvních dvou letech byl dokonce protistranicky zaměřen. Jméno, které jsem organizaci dal, označovalo její charakter. Ten, kdo nyní ještě jednou prohlíží v zažloutlých listech z té doby zprávu o zakládacím schůzi italských bojových fasci, nenajde tam žádnou doktrínu, nýbrž jen řadu hesel, náznaků a pokynů, které zbaveny nánosů všeho vedlejšího, se za několik let vyvinuly v celou řadu pouček a udělaly z fašismu samostatný politický názor v protikladu ke všem ostatním minulým i přítomným učení. „Když měšťáctví,“ tak jsem to tehdy řekl, „doufá, že v nás najde hromosvod, pak se mýlí. Musíme se dát do práce... Chceme navyknout pracující třídy na výkony, které ukazují cestu, už proto, abychom je přesvědčili, že není lehké dostávat dopředu nějaké odvětví průmyslu nebo obchodu... Porazili jsme technické a duchovní zpátečnictví... Když bude nástupnictví nynějšího systému vlády uprázdněno, nesmíme být bezbranní. Musíme si pospíšit. Když bude současný systém překonán, pak bude na nás, abychom zaujali jeho místo. Náleží nám právo nástupnictví, neboť jsme vehnali zemi do války a vedli jsme ji k vítězství. Nynější politické zastoupení nám nemůže stačit, my chceme bezprostřední zastoupení jednotlivých zájmů. Mohlo by se proti tomuto programu namítnout, že se vrací k systému korporací. To nevádí. Proto bych chtěl, aby toto shromáždění přijalo požadavky nacionálního syndikalismu z hospodářského hlediska.“

Není to zvláštní, že už od prvního dne zaznívá z Piazza San Sepolrco slovo „korporace“, které mělo v průběhu revoluce znamenat jeden z právních a sociálních výtvorů nového režimu.

Během let, která předcházela pochodu na Řím, nutnost akce nesnášela žádné bádání nebo úplné vědecké plány. Lidé se bili ve městech a na vesnicích. Lidé diskutovali a – co bylo nejsvětějšího a nejvýznamnějšího – lidé umírali. Lidé dovedli umírat. Učení – krásné a dobře zformované, s rozdělením na kapitoly a paragrafy jako plod pilné práce – smělo chybět, ale člověk musel dát na jeho místo něco, co rozhodovalo víc: víru. Přesto ten, kdo se přenesel zpět do té doby na základě knih, článků, sjezdových usnesení, menších a větších projevů, a kdo dovede rozlišovat, zjistí, že základy doktríny byly položeny v době, ve které zuřil boj. Právě v těch letech se vyzbrojuje také fašistické myšlení, zjemňuje se a přikročuje k jakési organizaci: Problémy jednotlivce a státu, problémy autority a svobody, politické, sociální a obzvláště ještě nacionální problémy. Boj proti učení liberálů, demokratů, socialistů, svobodných zednářů a popolari se vedl zároveň s „trestnými výpravami“. Poněvadž však chyběl „systém“, upírali odpůrci fašismu zlomyslně každou schopnost vytvořit nějakou doktrínu, zatímco doktrína už právě vznikala, i když hlučně a bouřlivě, a nejprve ve formě prudkého a dogmatického odmítání, tak jak je tomu u všech průkopnických idejí, potom však v pozitivní formě duchovní nadstavby, která se v letech 1926, 1927 a 1928 pohněhlu střetávala se zákony nového systému.

Fašismus je dnes individualizován nejen jako systém vlády, ale také jako nauka, jasně a zřetelně. Toto slovo je třeba vyložit v tom smyslu, že dnešní fašismus, tím že kritizuje sebe sama a druhé vzhledem ke všem problémům jež znepokojují v materiální a duchovní oblasti národy světa, zaujímá svůj vlastní nezaměnitelný postoj při nazírání, posuzování a řešení.

Obzvláště nevěří fašismus, pokud jde všeobecně o budoucnost a vývoj lidstva, nehledě na otázky aktuální politiky, ani na možnost, ani na užitečnost věčného míru. Proto odmítá pacifismus, který v sobě skrývá vzdání se bez boje a podlost – oproti tomu, kdo chce přinést oběť. Jedině válka přivede všechnu lidskou energii do nejvyššího napětí a vtiskne národům, které mají odvahu podívat se jí do očí, pečeť pravé ušlechtilosti. Všechny ostatní zkoušky jsou jen náhražky, které člověka nikdy nepostaví před alternativu žít či zemřít. Proto je doktrína, která už předem vychází z požadavku na mír, fašismu cizí. Stejně cizí jsou duchu fašismu také všechny mezinárodní a společenské konstrukce – i když je snad třeba připustit, že mohou mít určitou užitečnost v určitých politických situacích – které, jak dokazuje historie, se rozptýlí ve větru, když ideální a praktické úvahy rozbouří srdce národů. Fašismus přenáší tohoto protipa-

cifistického ducha také na život jednotlivce. Hrdý výrok válečných oddílů „kašlu na to“, napsaný na obvaze rány, je výplodem nejen stoické filosofie, výsledkem nejen politické doktríny. Je to výchova k boji, dobrovolné vzetí na sebe různých nebezpečí, která s sebou přináší boj, je to nový styl italského života. Tak schvaluje a miluje fašista život, popírá sebevraždu a pokládá ji za zbabělou. Pojímá život jako povinnost, jako povýšení, jako výdobytek, jako život, který musí být vznešený a naplněný, když ho někdo žije jen pro sebe, ale obzvlášť pro druhé, v blízkosti i dále, v přítomnosti i budoucnosti.

„Demografická“ (národně statistická) politika dnešního vládnoucího systému je výsledek těchto předpokladů. I fašista miluje svého bližního, ale tento „bližní“ není pro něho neurčitý a nepochopitelný pojem. Láska k bližnímu nebrání nezbytné výchovné přísnosti a ještě méně brání diferenciacím a odstupům. Fašismus odmítá všeobecné sbratření a i když žije ve společnosti civilizovaných národů, dívá se jim přesto bděle a ostražitě do očí, sleduje je v jejich duševních stavech a v přetváření jejich zájmů a nedá se zmýlit ani proměnlivým a klamavým vnějškem.

Takové pojetí života vede fašismus k rozhodnému odmítání oné doktríny, která tvoří základ pro tzv. vědecký nebo marxistický socialismus, doktríny historického materialismu, podle které je nutno vykládat vývoj lidské civilizace jen na základě rozporů zájmů v různých společenských skupinách a na základě změny výrobních prostředků a nástrojů. Nikdo nepopírá, že proměny v hospodářství – odkrytí surovin, nové metody práce, vědecké objevy – nemají svou důležitost, ale je absurdní věřit, že to stačí k vysvětlení dějin lidstva a vyloučením všech ostatních faktorů. Fašismus ještě pořád věří na svatost a na hrdinství, tj. na činy, při kterých nepůsobí – vzdáleněji nebo blíže – žádný hospodářský motiv. S popíráním historického materialismu, pro který jsou lidé jen staty dějin, kteří se objeví na hladině přílivu a opět zmizí, zatímco v hlubině působí a pracují skutečně vůdčí síly, je také spojeno neotřesitelné a nenávratné odmítání třídního boje, který je přirozeným produktem tohoto hospodářského pojetí dějin. Obzvlášť se ale popírá, že třídní boj představuje převážnou hnací sílu ve společenských přestavbách. Je-li už jednou socialismus poražen v těchto obou hlavních oporách své doktríny, zůstane z něho jen čistě citové snažení – které je tak staré jako lidstvo – po nějakém společenském spoluzití, ve kterém se zmírňuje utrpení a bolesti těch nejubožejších ubohých. Zde však fašismus odmítá představu ekonomické „blaženosti“, kterou by člověk mohl uskutečnit na základě socialistické zásady a téměř automaticky v daném okamžiku hospodářského rozvoje za příslibu největšího blahobytu pro všechny. Fašismus popírá možnost této materialistické teorie „blaženosti“ a přenechává ji ekonomům první poloviny 18. století. Popírá také správnost ztotožnění blahobytu a blaženosti, čímž by se z lidí udělala zvířata, která pomýšlí jen na to jediné, totiž aby byla poslána na pastvu a nakrmena, a to by prostě znamenalo návrat k čistě vegetativnímu životu.

Po socialismu se fašismus obrací proti celému komplexu demokratických ideologií a odmítá je, jak v jejich teoretických předpokladech, tak v jejich praktické aplikaci a v jejich institucích. Fašismus popírá, že množství – z toho prostého důvodu, že je to množství – může vést lidskou společnost. Popírá, že množství může vládnout na základě periodického dotazování se národa. Proti tomu obhájuje nerovnost, která se nedá ničím odstranit, která je tvůrčí a blahodárná u lidí, které se nemohou postavit sobě na roveň ani pomocí mechanické a čistě vnější skutečnosti všeobecného hlasovacího práva. Demokratický režim můžeme definovat tak, že dává lidu čas od času iluzi, že je suverénní, zatímco pravá a skutečná svrchovanost spočívá v jiných, občas nezodpovědných a skrytých silách. Demokracie je systém vlády bez krále, ale s velmi mnohými králi, kteří jsou mnohdy daleko exkluzivnější, tyranštější a škodlivější než jediný král, i když je tyran. To také vysvětluje, proč fašismus, ačkoli zastával před rokem 1922 – z časově podmíněných důvodů – pozici přátelskou republice, před pochodem na Řím se této pozice vzdal v přesvědčení, že otázka politické formy nějakého státu není dnes aktuální a že ze studia vzorové knihy minulých a současných monarchií a minulých a současných

republik vyplývá, že není možno dívat se na monarchii a republiku sub specie aeternitatis, nýbrž že představují pouze formy, ve kterých se uplatňuje politický vývoj, dějiny, předávání dědictví a psychologie určité země. Fašismus překlenuje protiklad monarchie – republiku, kterým se dal zadržet demokraticismus, tím, že tu první formu vlády obdařil všemi nedostatky a republiku vychvaloval jako dokonalý systém. Dnes se ví, že existují republiky, které jsou v nitru reakcionářské a absolutistické a monarchie, které vítají nejpokrokovější politické a sociální ideje.

„Rozum, věda“, říkal Renan, který míval předfašistické světlé okamžiky, v jedné ze svých filosofických meditací, „jsou výtvoři lidstva, ale chtějí rozum bezprostředně pro lid a skrze lid, je nesmysl. Pro existenci rozumu není nutné, aby ho každý znal. Rozhodně, kdyby snad bylo třeba takhle popularizovat rozum, pak by se to nemohlo stát prostřednictvím demokracie, která je už v úpadku a která, zdá se, vede k potlačení každé vyšší kultury a pořádku.

Zdá se, že zásada, že společnost je tu jen pro blaho a svobodu oněch jednotlivců, ze kterých se skládá, nesouhlasí s úmysly přírody, při kterých se bere ohled jen na druh a jedinec zůstává bez povšimnutí. Proto je třeba velice se obávat, aby nebyl posledním slovem tak chápané demokracie (spěchám říci, že ji člověk může pojímat i jinak) žádný sociální stát, ve kterém nemá zvrhlá masa žádnou jinou starost, než užívat populárních radostí obyčejného člověka.“

Potud Renan. U demokracie odmítá fašismus pošetilou konvenční lež o politické rovnosti, praxi kolektivní zodpovědnosti, mýtus o štěstí na zemi a o pokroku bez hranic. Když se však může demokracii rozumět jinak, tj. když demokracie neznamená opětně zatlačení národa do hranic státu, pak bych mohl označit fašismus za „organizovanou, centralizovanou a autoritativní demokracii.“

Oproti liberálním doktrínám je fašismus bezpodmínečně v opozici, jak v politické, tak v hospodářské oblasti. Není třeba – prostě za účelem polemiky – přehánět význam liberalismu v minulém století a dělat z něho jakési náboženství lidí pro všechny přítomné a budoucí časy, protože byl jednou z četných doktrín, které v onom století vznikly. Liberalismus kvetl pouze patnáct let. Vznikl v roce 1830 jako reakce proti Svaté alianci, která chtěla opět vrhnout Evropu zpět do doby před r. 1789, a dosáhl svého vrcholu v roce 1848, kdy byl liberální i Pius IX. Hned poté začal sestup. Kdyby byl člověk chtěl nazvat rok 1848 rokem světla a poezie, pak byl rok 1849 rokem temnoty a tragiky. Římská republika byla srovnána ze světa jinou republikou, totiž Francií. Ve stejném roce vrhl do světa Marx své evangelium o náboženství socialismu svým Komunistickým manifestem. V roce 1851 provedl Napoleon III. svůj protiliberální státní převrat a vládl nad Francií až do roku 1870, kdy byl svržen povstáním lidu v důsledku vojenské porážky, která se počítá k největším v dějinách. Vítězem byl Bismarck, který sice nikdy nevěděl, kde je domovem náboženství svobody, ale používal jejich proroků. Je příznačné, že národ takové vysoké kultury, jako je německý národ, nevěděl celé devatenácté století absolutně nic o náboženství svobody. Ovšem, existuje mezihra – tzv. „směšný frankfurtský parlament“, který trval jen jednu sezónu. Německo dosáhlo národní jednoty mimo liberalismus a proti liberalismu, protože ten je jen doktrína, která se zdá být německé duši, v podstatě monarchistické, cizí, zatímco liberalismus je dějinným a logickým předstupněm k anarchii. Etapy německé jednoty jsou tři války z roku 1864, 1866 a 1870, které vedli „liberálové“ jako Moltke a Bismarck. Pokud jde o sjednocení Itálie, pak zde hrál liberalismus mnohem menší roli než práce Mazziniho a Garibaldiho, kteří liberály nebyli. Bez zásahu protiliberálního Napoleona bychom nebyli dostali Lombardii, a bez pomoci protiliberálního Bismarcka a Sadowe a Sedanu bychom s velkou pravděpodobností nebyli dostali roku 1866 Benátsko a nebyli bychom roku 1870 vtáhli do Říma. Od roku 1870 do roku 1915 probíhá období, ve kterém už zvěstují kněží nové víry svítání svého náboženství. Zásah dekadence do literatury, aktivismu do praxe. Aktivismus, to znamená nacionalismus, futurismus, fašismus. Když „liberální“ století nahromadilo obrovské množství gordických uzlů, pokusilo se rozvázat je hekatombami obětí světové války. Nikdy si náboženství nevyžádalo tak nelidskou

obět'. Což měli bohové liberalismu žízeň po krvi? Nyní je liberalismus nucen uzavřít brány svých opuštěných chrámů, protože národy cítí, že by jeho agnosticismus v hospodářství, jeho indiferentnost v politice a morálce musely vést státy do jisté záhuby, což se také skutečně stalo. Z toho je tedy možno vysvětlit, že jsou všechny politické experimenty současného světa antiliberální, a proto je nanejvýš směšné zařazovat je mimo historii, jako kdyby historie byla rezervovaným hájemstvím pro liberalismus a jeho profesory, a jako kdyby liberalismus představoval poslední slovo kultury, nad které už vůbec není.

Fašistický protiklad k socialismu, k demokracii a k liberalismu se tedy ale nesmí pojímat tak, jako by fašismus chtěl vrhnout svět do stavu před rokem 1789, který byl označen za začátek národně liberálního století. Kolo dějin se nedá otočit zpět. Fašistická doktrína si za svého proroka nezvolila De Maistra. Monarchistický absolutismus byl kdysi. Stejně patří do minulosti feudální práva a rozdělení na nepřipustné a přísně od sebe oddělené kasty. Fašistické pojetí autority nemá nic společného s policejním státem. Strana, která vládne jednomu národu v jeho celistvosti, je v historii novum. Odkazy a srovnání nejsou možné. Fašismus vytahuje z trosek socialistických, liberálních a demokratických doktrín ony prvky, které jsou ještě životaschopné. Ponechává si to, co si tak říkajíc přivlastnila historie, všechno ostatní odmítá, totiž pojem doktríny posvátné pro všechny časy a pro všechny národy. Když připustíme, že devatenácté století bylo stoletím socialismu, liberalismu a demokracie, pak to ještě dlouho neznamená, že i dvacáté století musí být stoletím socialismu, liberalismu a demokracie. Politické názory se mění, národy zůstávají. Člověk může být toho názoru, že nynější století je stoletím autority, stoletím „práv“, fašistickým stoletím. Jestliže devatenácté století bylo stoletím jednotlivce (liberalismus znamená individualismus), pak se může nynější označit jako „kolektivní“ století, a proto jako století státu. Je naprosto logické, že nová doktrína může ještě upotřebit životaschopné prvky dřívějších doktrín. Žádná doktrína nevzniká jako něco náhlého a naprosto nového, nebývalého. Žádná nauka si nemůže dělat pro sebe nárok na absolutní „originalitu“. Je, i když třeba jen historicky, vázána na ostatní doktríny, které tu už jednou byly, a na ty, které ještě přijdou. Tak je Marxův vědecký socialismus svázán s utopistickým socialismem fourier, Owena a Saint-Simona. Tak přejímá liberalismus z roku 1800 celé osvícenské hnutí z roku 1700. Tak jsou demokratické doktríny svázány s Encyklopedií. Každá doktrína má tendenci zaměřit lidskou aktivitu na nějaký určitý cíl. Ale lidská aktivita působí zpětně na učení, přetváří je, přizpůsobuje je novým okolnostem, nebo je překonává. Proto nesmí být doktrína sama hrou se slovy, musí být spíše aktem života. V tom spočívá pragmatistická struktura fašismu, jeho touha po moci, jeho chuť k životu, jeho stanovisko vůči pojmu „násilí“ a jeho hodnotě.

Hlavní znak fašistické doktríny je její pojetí státu, jeho podstaty, jeho úkolů, jeho konečných cílů. Pro fašismus je stát absolutno, a vzhledem k němu představují jednotlivci a skupiny něco relativního. Jednotlivci a skupiny jsou ve státě samém „myslitelní“. Liberální stát neřídí hru a materiální a duchovní vývoj společnosti, nýbrž se omezuje na to, že registruje události. Fašistický stát má své vlastní vědění, svou vlastní vůli. Proto se nazývá „etickým“ státem. Už v roce 1929 jsem řekl na prvním shromáždění nového režimu po pěti letech: Pro fašismus není stát noční hlídač, který se stará jen o osobní bezpečnost občanů; není také žádná organizace s čistě materiálními cíli, aby snad zaručoval určitý blahobyť a relativně mírové společenské soužití. V tomto případě by stačila nějaká správní rada, aby to uskutečňovala. Není také žádný čistě politický výtvar bez spojitosti s materiální a složitou skutečností v životě jednotlivců a národů. Stát, tak jak ho chápe a uskutečňuje fašismus, je duchovní a morální čin, neboť shrnuje politickou, právní a ekonomickou organizaci národa a taková organizace je ve svém vzniku a zrodu projev ducha. Stát je ručitel bezpečnosti uvnitř i navenek, ale je také strážce a zprostředkovatel národního ducha tak, jak se projevoval po staletí v řeči, mravu a víře. Stát je nejen výtvar přítomnosti, ale také minulosti a obzvláště budoucnosti. Je to stát, který přesahuje krátkou hranici života jednotlivce a představuje imanentní svědomí národa. Formy,

Formy, ve kterých se státy objevují, se střídají, ale nezbytnost státu zůstává. Je to stát, který vychovává státní příslušníky k občanské ctnosti, který jim dává povědomí jejich poslání a nutí je k jednotě. V soudnictví dociluje shodu jejich protichůdných zájmů. Přenáší myšlenkový pokrok ve vědě, umění, právu a ve vzájemné lidské solidaritě na potomstvo. Pozdvihuje lidi z ponížení elementárního kmenového života k vyššímu, mocnému životu impéria. Předává věčnosti jména těch, kteří zemřeli pro slávu vlasti a v poslušnosti vůči zákonům. Ukazuje příštím generacím jako zářící příklad ony vůdce, kteří zvětšili území státu a dává jim za vzor ony velké duchy, kteří pokryli stát slávou. Jestliže ubývá pochopení pro význam státu a separatistické a odstředivé tendence jednotlivců nebo skupin nabývají převahu, pak jdou národy vstříc své záhubě.

Od roku 1929 až do dneška toto teoretické postavení ještě zesílil hospodářsko-politický vývoj ve světě. Stát obrovsky vzrostl. Jedině stát může odstranit dramatické rozpory kapitalismu. To, co nazýváme krizí, je možno řešit jen pomocí státu a uvnitř státu. Kde jsou stíny onoho Julese Simona, které hlásaly v prvních začátcích liberalismu, že „stát musí pracovat na tom, aby se udělal zbytečným a připravoval svůj odchod“, kde jsou stíny oněch MacCullochů, které tvrdily v druhé polovině minulého století, že se stát musí zdržet příliš vysloveného vládnutí? A co by nadále říkal Angličan Bentham trvalému, horlivému a nevyhnutelnému zasahování státu do hospodářského dění (podle jeho pojetí musí hospodářství požadovat, aby ho stát nechal na pokoji)? Nebo Němec Humbolt, který tvrdil, že je nutno považovat „nečinný“ stát za nejlepší? Je pravda, že druhá vlna liberálních hospodářských odborníků byla méně extrémní než ta první, a dokonce už Smith otevřel – i když jen opatrně – dveře zásahům státu do hospodářství. Kdo říká liberalismus, míní jednotlivce, kdo říká fašismus míní stát. Ale fašistický stát je jedinečný a sám o sobě naprosto originální výtvar. Není reakční, nýbrž revoluční, pokud se zabývá řešením určitých problémů, zahrnujících celý svět, které vyvstávají někde jinde v oblasti politiky v důsledku frakčních systému stran, převažování parlamentarismu a nezodpovědnosti parlamentů, v oblasti hospodářství v důsledku stále hojnější a silnější odborářské činnosti jak v kruzích dělnictva, tak v kruzích průmyslu, v důsledku jejich protichůdných a společných zájmů, v morální oblasti v důsledku nutnosti pořádku, disciplíny a poslušnosti vůči mravním předpisům vlasti. Fašismus chce silný, organický a zároveň širokou lidovou základnou podepřený stát. Fašistický stát také pro sebe požaduje oblast hospodářství. Prostřednictvím korporativních, sociálních a výchovných zařízení, která si zřídil, proniká duch státu až do posledních odboček a ve státě tedy spolupůsobí, zařazeny do příslušných organizací, všechny politické, ekonomické a duchovní síly národa. Stát, který se opírá o milióny jednotlivců, kteří ho uznávají, kteří ho cítí, jsou připraveni mu sloužit, není stát pánů ze středověku. Nemá nic společného s absolutistickými státy před a po roce 1789. Ve fašistickém státě není jednatel žádná nula, nýbrž spíše něco mnohonásobného, stejně jako se v pluku nezmenšuje cena jednotlivých vojáků množstvím jeho kamarádů, ale mnohonásobně se zvyšuje. Fašismus organizuje národ, ale pak jednotlivci hojný životní prostor. Omezil zbytečné a škodlivé svobody, ale to podstatné ponechal. Právě v oblasti svobody nemůže být soudcem jednatel, nýbrž jen stát.

Fašistický stát se také nechová lhostejně k náboženským věcem vůbec, obzvlášť ne k pozitivnímu náboženství italského katolicismu. Stát nemá žádnou teologii, ale má morálku. Ve fašistickém státě se člověk dívá na náboženství jako na jeden z největších projevů ducha. Proto je nejen respektuje, ale i hájí a chrání. Fašistický stát si nevytváří svého vlastního, zvláštního „boha“, jak to chtěl udělat svého času Robespierre v nejhrošším bláznění Konventu. Také se nesnaží, jak to marně činí komunismus, vytrhnout z duší Boha. Fašismus ctí Boha asketů, svatých, hrdinů a také Boha, jak ho vidí a uctívá srdce prostého a primitivního lidu.

Fašistický stát je touha po moci a vládě. Římská tradice je zde idea síly. V doktríně fašismu není impérium jen teritoriální, nebo vojenská, nebo kupecká, nýbrž duchovní nebo morální idea. Na impérium se člověk může dívat jako na národ, který vede nepřímou nebo přímo jiné

národy, aniž by pocítil potřebu vyzískat byt' jen jeden čtvereční kilometr území. Pro fašismus je tendence k impériu, tj. k většímu rozptýlení národů, výraz jeho životaschopnosti.

Opak toho, chtít zůstat doma, je známkou dekadence. Národy, které o něco usilují, nebo znovu usilují, jsou národy imperialistické, a jen národy, které umírají, si něco odříkají. Fašismus je doktrína, která se nejlíp hodí k tomu, aby zastupovala úmysly a ducha italského národa, který zase povstává po mnoha staletích úpadku a poroby. Ale impérium vyžaduje disciplínu, spolupráci sil, povinnost a oběť. Z toho se vysvětlují různé jevy v praxi tohoto systému, např. zaměření mnoha sil státu a nezbytná přísnost vůči těm, kdo se chtěli postavit proti tomuto spontánnímu a osudovému hnutí v Itálii dvacátého století pod vlivem překonaných idejí devatenáctého století, které se odmítaly všude tam, kde pronikají velké politické a sociální převraty. Jako nikdy předtím měly v tomto okamžiku národy touhu po autoritě, vedení a pořádku. Jestliže má každé století svou doktrínu, je možno z tisíce známek usoudit, že fašismus bude tvořit doktrínu nynějšího století. Že je doktrínou živou, dokazuje skutečnost, že dal vzniknout jedné víře. Že tato víra si získala duše, dokazuje skutečnost, že fašismus už měl své padlé a své mučedníky.

Fašismus má od nynějška pro sebe na světě univerzálnost všech doktrín, které ve svém uskutečnění znamenají jedno časové údobí v dějinách lidského ducha.